

Проф. д-р ик. н. Иван Стойков

ИНВЕСТИЦИИ И ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ ВЪРХУ ОСНОВАТА НА ЕНДОГЕННИ ФАКТОРИ

Разгледани са проблеми на икономическия растеж в България, свързани с неговото ускоряване, доближаване до равнището на развитите страни и повишаване на жизнения стандарт. Анализирани са възможностите за решаването на тези задачи върху основата на инвестиционна политика, която да стимулира местните и чуждестранните инвеститори и да допринесе за развитие и ефективно използване на ендогенните фактори на растежа.

JEL: E22; F21; C53: O11

Цели и проблеми на растежа пред икономиката на България

Предстоящото приемане на България в Европейския съюз поставя изисквания за значително подобряване на състоянието на икономиката. Проблемите са както в количествено, така и в качествено отношение. Решаването им е свързано с целта да се създаде материална основа за издигане равнището на живот в страната, близко до това на развитите европейски държави. Конкретният израз на тези проблеми е отразен в редица изследвания и държавни документи и е представен с цели по отношение на растежа на brutния вътрешен продукт, доходите на населението, жизненото равнище и други параметри.

Сегашното състояние на икономиката се обуславя от множество фактори, най-общо определени като икономическо наследство от предходните десетилетия, динамичните икономически и социални процеси в Европа и света, провежданото социално и икономическо преустройство у нас в процеса на преход към пазарна икономика. Комплексното им влияние ще се запази и в бъдеще, като се засилва ролята на текущото управление на икономиката и свързаните с него социални процеси под влиянието на осъществено членство в Европейския съюз.

Сравняването на българската икономика с равнището на други предимно развити страни от ЕС и със средното за Съюза равнище показва значителна изостаналост по основни показатели.¹ Това състояние определя голямата значимост на предстоящите в областта на икономиката задачи, които трябва да се решат през следващите две-три десетилетия.

Логично е, когато се разглеждат проблемите на икономическото развитие, да се тръгне от обобщения от теорията опит на други страни. Често наблюдавано явление е икономики, които се намират на по-ниско

¹ Подробно изследване е направено в публикацията "Икономиката на България и Европейският съюз: стратегия за догонващо икономическо развитие до 2020 година" от колектив на Икономически институт на БАН с ръководител проф. д-р ик. н. Иван Ангелов.

равнище, да имат през определен период по-висок темп на растеж от развитите икономики. Това се наблюдава обикновено през периоди на стабилизиране след икономически преустройства или кризи. Когато този процес е продължителен, изоставането се съкращава.

Високите темпове, макар и да водят до намаляване на изоставането от напредналите страни, не осигуряват продължителен и стабилен растеж. Те могат да се дължат на временно благоприятна конюнктура, както е например ситуацията с цените на енергийните ресурси, носещи високи доходи на държавите, които ги притежават. Предшестваш рязък спад може да бъде последван от по-високи темпове, както се получи у нас. Високите темпове често се съпътстват с по-голямо икономическо и социално напрежение и обикновено не създават балансираност в икономиката, поради което не могат да бъдат дълготрайни. Трябва да се отчита и изменчивостта на външната среда, зависимостта от която расте. Данните от табл. 1 илюстрират варирането на темповете в част от страните в преход към пазарна икономика, съпоставени със средните темпове на петнайсетте държави от ЕС.

Таблица 1

Динамика на реалния БВП в ЕС-15, страни от Европейския съюз и България в процент спрямо предходната година

Страни	Години								
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
ЕС-15	2.5	1.7	2.6	2.9	2.9	3.6	1.8	1.1	0.9
Чехия	5.9	4.2	-0.7	-1.1	1.2	3.9	2.6	1.5	3.7
Естония	4.5	4.5	10.5	5.2	-0.1	7.8	6.4	7.2	5.1
Унгария	1.5	1.3	4.6	4.9	4.2	5.2	3.8	3.5	3
Латвия	-0.9	3.8	8.3	4.7	3.3	6.9	8	6.4	7.5
Литва	5.2	4.7	7	7.3	-1.7	3.9	6.4	6.8	9.7
Полша	7	6	6.8	4.8	4.1	4	1	1.4	3.8
Словакия	5.8	6.1	4.6	4.2	1.5	2	3.8	4.6	4.5
Словения	4.1	3.6	4.8	3.6	5.6	3.9	2.7	3.3	2.5
България	2.9	-9.4	-5.6	4	2.3	5.4	4.1	4.9	4.3

Източник. Economic Survey of Europe. United Nations, 2005, N 1.

Потвърждават се очакванията за по-високи темпове в страните от бившия социалистически блок. Виждат се и чувствителните колебания в интервала до 2000 г., когато има периоди на резки спадове. Степента на вариране е висока.

Стремежът за догонване на икономически развитите държави е в основата на целите, свързани с икономическия растеж, в почти всички страни

в преход. Възможностите в това отношение обаче не са еднакви. Те са до голяма степен зависими от достигнатото икономическо и социално равнище, което наред с текущото управление определя реалното развитие на икономиката и потенциала за съкращаване на изоставането. Оптимистични изказвания, позоваващи се на опита на страни като Ирландия и предвиждащи срокове за догонване от порядъка на 10 – 15 години, са нереални. За България бяха необходими 15 години, в някои отношения и повече, само за достигане на равнището от 1990 г. Изчисленията, направени при очакване на безкризисно равномерно икономическо развитие, показват, че доближаване до равнището на развитите страни може да се постигне в доста дълъг срок.

Формално задачата за “догонване” може да се представи по следния начин: да се определи продължителността на времето n (в години), през което се постига равенство

$$G_1(1+r_1)^n = G_2(1+r_2)^n,$$

където r_1 и r_2 са съответно темповете на догонващата и на развитите страни, G_1 и G_2 – равнището на brutния вътрешен продукт на човек от населението в двете групи страни към началото на периода, за който се оценява. Задачата може да се представи и със записа

$$g(1+r_1)^n = (1+r_2)^n,$$

където $g = \frac{G_1}{G_2}$.

Друга постановка на задачата е да се определи темпът, с който при дадено изходно съотношение g на доходите на едно лице от населението в съпоставяните страни в продължение на k години се постига равнище h , $g < h \leq 1$ на доходите в развитите страни. В този случай задачата се свежда до определяне на числото r_1 , темпа на растеж, който ще позволи за срок от k години да се достигне равнище h на развитите страни, чийто темп е r_2 . Тази задача се представя с формулата

$$g(1+r_1)^k = h(1+r_2)^k.$$

Отношението $v = \frac{g}{h}$ показва желаното съотношение на доходите след

k години. Като се използва това съотношение, задачата се представя във вида

$$v(1+r_1)^k = (1+r_2)^k.$$

Нека се приеме, че целта на сегашния етап е през 2025 г., т.е. за 20 години, да се достигне равнището на БВП на човек от населението, което ще

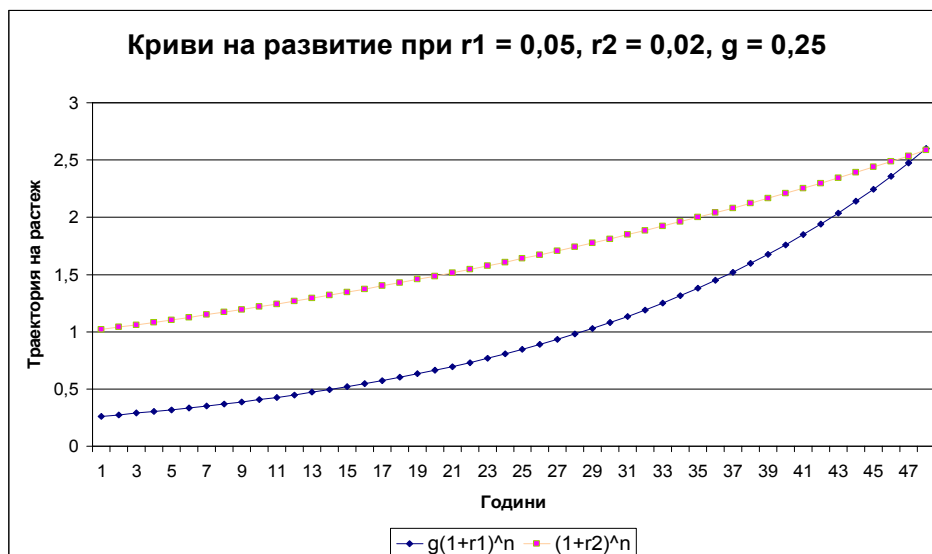
има Европейският съюз, при изходно равнище $g = 0.25$ (в този случай $h = 1$). България трябва да достигне темп r_1 , който осигурява равенството

$$0.25(1 + r_1)^{20} = (1 + r_2)^{20}.$$

Постигането на тази цел изисква изключителна мобилизация на всички ресурси на страната. Решението показва, че при $r_2 = 0.03$, т.е. годишен темп 3% на развитите страни, това равенство се постига при среден годишен темп r_1 от 10.3 %. При $r_2 = 0.02$ за достигане на същото равнище при $r_1 = 0.103$ са необходими 17.5 години. Постигането на такъв висок годишен темп на растеж на БВП у нас в тези срокове на практика е невъзможно.

Ако се поддържа годишен темп от порядъка на сегашния, при който може да се приеме $r_1 = 0.05$, при $r_2 = 0.02$, за достигане равнището на развитите страни ще са необходими около 47 – 48 години (вж. фигурата). При приетата хипотеза за развитие, за да се изравни по БВП на човек от населението с групата страни от ЕС-15, България трябва да постигне увеличение над 9 пъти при малко над 2 пъти за тях. Очевидно постановката за догонване, поне по този показател, не е реална.

Фигура

Явно, когато става дума за догонване равнището на развитите страни, използването на думата “предизвикателство”, получила ненужна популярност в последно време, тук няма място. Съществуват обективни икономически, обществени и природни условия, които определят ролята на постоянно

догонващи за малките страни със слабо развита икономика, недостатъчен кадрови и научен потенциал.

Могат да се приведат различни аргументи за невъзможността, поне през предстоящите няколко десетилетия, българската икономика да достигне равнище, близко до това на развитите държави. В иконометричните модели на растежа комплексът от условия, които не са обхванати явно и които влияят върху икономическото равнище, обобщено се представя с т. нар. "общ фактор на продуктивността" (Total Factor Productivity). За България те се определят от технологичното равнище, икономическата, гражданската, политическата среда в страната, а също и от външната среда. Сега тези условия са значително по-неблагоприятни, отколкото при водещите икономики. Влияят и природните дадености. Необходимо, макар и недостатъчно, условие за достигане на развитите икономики е изравняване по отношение на равнището на технологиите. Собствен потенциал за това у нас няма, а "преливането" отвън е ограничено и най-често е с изоставане от най-новите постижения. Възможностите за реализиране на влияещите върху растежа ефект от мащаба, синергиен и дифузионен ефект са ограничени.

Реална цел е да се търси такова развитие, което ще съкрати възможно най-много изоставането. Това може да се постигне чрез по-висока степен на обществена организация при тясно интегриране в общността на развитите страни. Политиката на "отворена" икономика ще допринесе за ускоряване на растежа.²

Проблемът пред "догонващите" страни е да се достигнат и запазят за по-продължителен период относително високи темпове, като се създават условия за бъдещ растеж върху основата на качествено усъвършенстване на икономиката. За тях е особено значима теорията на ендегенния растеж, развивана от Р. Лукас, П. Ромер, Ж. Гросман и др., според която движещият фактор е човешкият капитал.

Успешното решаване на проблема за икономическото развитие предполага създаване на потенциал за продължителен икономически растеж, базиран върху съответни материални и човешки ресурси и организация на стопанския и обществения живот, който да осигурява непосредствена близост до научните и технологичните постижения във водещите икономики. Създаването на собствена материална, технологична и научна основа за по-нататъшно развитие ще позволи да се поддържа равнище, близко до това на развитите страни, като се ползва световният опит. Да се постигне такова развитие само със собствени сили сега не е възможно за страна като България. Решаващи ще бъдат помощта на развитите държави и международните организации, както и способността да се използват постиженията на водещите икономики и фирми.

² Оценки в това отношение прави Erich Gundlach. Вж. *Gundlach, E. Openness and Economic Growth in Developing Countries. - Weltwirtschaftliches Archiv, 1997, Vol. 133 (3).*

Инвестициите - фактор за растежа

Инвестициите са основен фактор за постигане на интензивно икономическо развитие и ускоряване на растежа. Чрез тях, от една страна, се създава материалната основа на икономиката и се реализират нови научно-технически постижения в производството, в организацията и управлението, а от друга, се създава трудов ресурс на необходимото равнище. Вложенията в тези направления са взаимно свързани и във взаимодействие дават своя принос за развитието на икономиката. В тази си роля инвестициите са средство за изпълнение на приета стратегия за икономическо развитие.

Интегрирането в международната икономика е цел, която може да бъде постиганата върху основата на ефективно използване на ресурсите, за които се разполага, определящи абсолютните и относителните предимства спрямо останалия свят. Инвестициите предоставят възможности за подобряване използването на съществуващите ресурси и предимства и допринасят за създаването на нови. В резултат растежът се ускорява и в количествено, и в качествено отношение, като се ползва интензивно световният опит и се разширява неговата роля за икономическия растеж. Активизират се икономическите отношения с други страни, разширява се участието в международната търговия.

Масата на инвестициите като количествена характеристика е показател за интензивността на инвестиционната дейност. Съществено за икономическото развитие обаче е и разпределението им, разглеждано в няколко насоки. На първо място, отношението между инвестиции в производствената сфера, в човешкия фактор, за създаване на икономическа инфраструктура и за опазване на околната среда.

Резултатът от инвестициите в производствената сфера е зависим от тяхната структура – в областите на материалното и нематериалното производство, разпределението между отраслите и вътре в тях. Общият ефект е в зависимост от създадената производствена структура, от ефективността, която се постига в отделните отрасли, и от съответствието на темповете на тяхното развитие. Той може да се разглежда като общ резултат от инвестициите и производствената дейност в условия на балансирано взаимодействие.

И на теория, и на практика се доказва, че от гледна точка на националната икономика най-ефективни са инвестиции, които водят до технологично обновяване и увеличаване производството на продукция за износ. В своето изследване К. Силвестриаду и В. Баласубраманиан наред с други автори стигат до извода, че страните, които следват политика, подпомагаща експорта, е по-вероятно да достигнат равнището на развитите държави, отколкото провеждащите импортозаместваща политика.³ Това

³ *Silvestriadou, K., V. N. Balasubramanyam. Trade Policy, Foreign Direct Investment, and Convergence. - Review of Development Economics, 2000, 4(3), p. 279-291.*

предполага високо технологично равнище, конкурентно качество и конкурентни цени. Развитието на отрасли, които произвеждат продукция за износ, отговаряща на тези изисквания, е в зависимост от размера и разпределението на инвестициите. Експортноориентираната политика стимулира инвестиране в отрасли, които имат най-добри възможности за ефективен износ на продукция.

По своето съдържание инвестициите в човешкия фактор обхващат широк кръг взаимно свързани дейности. От една страна, това са различните форми на образование, обучение, повишаване на квалификацията. От друга страна, са изследователските, развойните, внедрителските дейности с тяхната организация, материални и други ресурси. От трета страна, създаването на организация и материални условия за ефективно използване и внедряване в стопанската практика на придобитите знания, квалификация и научно-технически решения, т. е. за използване на създадения човешки потенциал. Към инвестициите в човешкия фактор се добавят и такива, осигуряващи пренасяне (преливане) на знания, опит и високотехнологични постижения от други държави.

Инвестициите в инфраструктурата са необходима предпоставка за икономическия просперитет. Добре развитата инфраструктура влияе благоприятно за привличане на подходящи инвеститори и за ефективна стопанска дейност. Ролята на инфраструктурата определя необходимостта от изпреварващото ѝ развитие. Тук се проявява двустранна зависимост, доколкото осъществяваната стопанска дейност е източник на приходи, които да се инвестират в инфраструктура.

Инвестирането в опазване на околната среда най-често се решава компромисно, в нейна вреда. В това отношение възможности за по-големи инвестиции и за решаване на по-мащабни проблеми имат икономически развитите държави. Без да се отрича особената важност на тази област, приоритетите на страните с по-слаба икономика се насочват предимно към секторите, които носят приходи и създават по-големи възможности за бъдещото развитие.

Оценяването на инвестициите като фактор за икономическия растеж обхваща ролята и приноса им както в производствената сфера, така и в останалите области на обществения живот. Разпределянето им трябва да бъде в съответствие с приетите приоритети, оценени според комплексния принос за икономиката на страната.

Ролята на чуждестранните инвестиции

Слаборазвитите икономики изпитват недостиг от финансови средства за инвестиране, което подчертава необходимостта от ефективно използване на разполагаемите ресурси независимо от източника на средствата. За тях привличането на чуждестранни инвеститори е съществен фактор за постигане на целите на икономическото развитие. Привличането на преки

чуждестранни инвестиции в българската икономика е необходимо, за да се увеличи капиталовата наличност и да се ускори процесът на структурно и технологично преустройство. С тях ще се компенсира в определена степен допуснатото през периода на преход по различни причини, в т.ч. и поради ниските цени на приватизираните фондове, декапитализиране.

Очакванията от чуждестранните преки инвестиции са за положителни резултати в няколко особено важни направления. Чрез тях, като се изграждат нови предприятия и разширяват съществуващи, се създават нови производствени мощности, което допринася за нарастване обема на производството и подобряване на производствените структури. Пренасят се нови технологии, внедрява се по-съвършена техника, придобива се опит и се усъвършенстват подходите и организацията в управлението, повишава се квалификацията на работниците. Създават се условия за разширяване на изследванията и усвояване на нови научни и технически постижения. Всичко това са възможности, които са потвърдени от практиката на други страни. От тази гледна точка се оценява навлизането на чуждестранни инвеститори и у нас.

Невинаги обаче тези инвестиции дават желаните положителни резултати. Много са факторите за това – кой, какво, колко, в каква област, на какво равнище, при какви условия инвестира, как чуждестранните инвестиции се съгласуват с интересите на местните инвеститори и националните приоритети, съответстват ли интересите на инвеститорите с дългосрочните икономически цели, спазват ли се общоприетите международни стандарти по отношение на инвестициите и суверенитета на страната, лоялни ли са инвеститорите към провежданата от държавата икономическа политика?

Тези и други въпроси трябва да намерят своето решение в приета и последователно провеждана политика по отношение на чуждестранните инвестиции. Тя трябва да решава комплексно, в тяхната взаимна обвързаност основните проблеми на икономическия растеж, като обхваща решаващите фактори на развитието в дългосрочна перспектива. Върху такава основа може да се осъществява ефективно, в интерес на цялата икономика, инвестиционна дейност на фирмите и държавата и да се обосновават конкретни инвестиционни решения. Правилно построената политика по отношение чуждестранните инвестиции ще позволи по-добре да се използва опитът на други страни и да се създадат условия за развитие върху основата на световния и на собствен човешки и материален потенциал.

Логично следва въпросът дали провежданата инвестиционна дейност в България отговаря на посочените изисквания. Преките чуждестранни инвестиции през 2004 г. възлизат на 4135.1 млн. лв. (2601.6 млн. USD).⁴ Общият им размер към края на годината е 6958.9 млн. USD.⁵ Портфейлните

⁴ Информационен бюлетин на БНБ, февруари, 2005, с. 90.

⁵ По информация на Агенция за чуждестранни инвестиции, <http://investbg.government.bg>. Включват Greenfield + Expansion.

чуждестранни инвестиции са в малък размер и не оказват съществено влияние върху развитието на икономиката.

Анализът на чуждестранните инвестиции показва не съвсем благоприятна отраслова структура. Инвестира се предимно в дейности от сферата на услугите, в които доходността е висока. От инвестициите през 1998 – 2004 г. над 62% са в секторите финансови услуги, търговия и ремонт, електричество, газ и вода, и телекомуникации.⁶ Само около 16% са в отраслите производство на хранителни продукти, металургия и метални произведения, текстил и облекло, дървообработване и хартия, строителство, машиностроене, взети заедно. Отраслите в сферата на реалното производство, които създават работни места и доходи на населението, продукцията за потребление и за износ, са по-малко привлекателни за чуждестранните инвеститори. Това се дължи и на провежданата политика, която не стимулира инвестиране в тях.

Прави впечатление, че страни с особено малък дял инвестиции в света имат значителен дял от инвестициите у нас (над 60% от общия размер). Това се потвърждава от данните за периода 1992 – 2004 г. (вж. табл. 2).

Таблица 2

Преки чуждестранни инвестиции в България по страни

Страни	ПЧИ в България 1992-2004 (млн. USD)	Относителен дял от ПЧИ в България 1992-2004 (%)	Относителен дял от ПЧИ в света 1992-2003 (%)*
Австрия	1666.4	23.95	0.267
Гърция	1034.5	14.86	0.045
Италия	715.9	10.29	0.804
Кипър	545.9	7.84	0.012
Унгария	466.4	6.70	0.033
Турция	130.2	1.87	0.029

*По данни от World Investment Report 2004, United Nations.

Изводът е, че поне досега очакванията за големи инвеститори от напредналите държави, които ще донесат високи технологии, ще създадат нови работни места, ще произвеждат продукция на високо равнище, която да се изнася, не се осъществяват в размери, каквито биха повлияли значително за икономическото развитие на България. Страни, които имат висок дял преки инвестиции в света са и водещи в отделни области, у нас имат сравнително малък дял (с изключение на Германия и Холандия).

⁶ Насочването на преките чуждестранни инвестиции към сектора на услугите се оценява като световна тенденция в World Investment Report 2004: The Shift Towards Services, United Nations.

Според вида на инвестициите - за приватизация и за създаване на нови обекти (Greenfield) плюс разширение, съотношенията не са съвсем благоприятни. През периода 1992 – 2000 г. въпреки ниските цени на приватизираните обекти инвестициите за приватизация са преобладавали – 63.2% от общия размер чуждестранни инвестиции. След 2000 г. съотношението се изменя, като за периода 2001 – 2004 г. инвестициите за нови обекти и разширение съставляват 73% от общите преки чуждестранни инвестиции.

Относно инвестиционната политика

За бъдещото развитие на българската икономика с оглед приближаването ѝ до равнището на напредналите страни е необходимо да се определят стратегически цели, средства и механизми за постигането им. Те трябва да отразяват сегашното състояние, особеностите на прехода, международната среда и условията на функциониране в състава на ЕС. В своята цялост стратегическите цели трябва да гарантират постигане на устойчиво икономическо развитие върху основата на технологично и организационно усъвършенстване и ефективност, високи темпове на растеж, по-голяма заетост на населението, нарастване на доходите, по-пълно задоволяване на потребностите.

Средствата за осъществяване на тези цели са в непосредствена зависимост от провежданата инвестиционна политика. Чрез нея, като се стимулира инвестирането в определени области, може да се постигне по добра съгласуваност при разпределението на инвестициите. Тя би трябвало да допринася за привличането на чуждестранните инвеститори, да осъществява преднамерен избор и приоритетно насочване на инвестиции към сектори, където ще се окажат най-полезни. Опитът на други страни показва, че привличането на подходящи чуждестранни инвеститори в определени икономически сектори може да бъде реализирано предимно чрез подходящо стимулиране, а не по пътя на ограниченията.⁷

Преките чуждестранни инвестиции като носители на нови капитали, усъвършенствани технологии, опит в управлението и производството, производствени и пазарни връзки, продукция, която има равнище и пазар, могат да играят особено важна роля за излизане от проблемите на прехода и постигане на стратегическите цели. Очакваните положителни резултати обаче невинаги се получават.

Световната практика показва, че само при определени условия чуждестранните инвестиции допринасят значително за разпространение на технологични новости и повишаване на продуктивността. Такъв анализ,

⁷ Развитието на политиката на Република Корея по отношение на преките чуждестранни инвестиции е представено в *Stoever, W. A. Attempting to resolve the attraction-aversion dilemma: a study of FDI policy in the Republic of Korea. - Transnational corporations, United Nations, 2002, Vol. 1, N 1, p. 49.* Поредицата от решения показва възникващи противоречия във времето и подходите за решаването им.

направен за условията на Гърция, показва, че собствеността и размерът на фирмите оказват влияние върху преноса на нови технологии.⁸ Най-съществен принос за разпространение и внедряване на технологични новости имат големи смесени фирми с преобладаващ дял на местни инвеститори. Фирми, които са изцяло чуждестранна собственост или са с преобладаващ дял на чуждестранен инвеститор, имат ограничена роля за преноса и разпространението на технологични новости, тъй като се стремят да запазят своите “неосезаеми” активи.

Компаниите със смесено участие са по-продуктивни от местните и разликата в продуктивността расте с увеличаване на дела на чуждестранните инвеститори. При малките фирми размерът на собствеността на местните и чуждестранните инвеститори не влияе съществено върху продуктивността. Преносът на технологични новости е от значение за малките домашни фирми и възниква предимно от дребни рискови (joint ventures) предприятия, където чуждестранният партньор притежава малък дял. Опитът на Гърция и други страни би могъл да е полезен за формирането на инвестиционната политика у нас. Към този анализ може да се добави констатацията, че “технологията не е безплатна стока, която има точна спецификация и е леснодостъпна за всяка фирма във всяка страна”.⁹

Инвестициите на собствените фирми, насочени в съответствие с приетата структурна политика и осъществявани на високо равнище, са другият решаващ инвестиционен фактор. Утвърждаването на собствените фирми и на установилите се в страната компании с чуждестранни капитали като производители на конкурентна продукция, както и налагането на тяхната продукция на световните пазари е необходимо условие за ускоряване темповете на развитие на националната икономика.

В различни изследвания е посочена възможността за конфликт между местните и чуждестранните фирми. По-високото технологично равнище на последните, по-малките производствени разходи и редица други предимства им позволяват да “притискат” местните фирми.¹⁰

В инвестиционната политика трябва да намери решение и проблемът за отношението към местните инвеститори. Не става въпрос за неравнопоставеност на чуждестранните инвеститори - по отношение на българските закони и международните стандарти тя е задължителна. Но в икономическо отношение домашните фирми са в по-неблагоприятна позиция. Повечето от тях са средни и малки по размер с ограничени финансови ресурси, недостатъчен опит, без утвърден престиж и място на

⁸ Dimelis, S., H. Louri. Foreign Direct Investment and Technology Spillover: Which Firms Really Benefit? - Review of World Economics, 2004, Vol. 140 (2).

⁹ Прямые иностранные инвестиции и развитие. Серия документов ЮНКТАД по проблематике международных инвестиционных соглашений. ООН, 1999, с. 38.

¹⁰ Holder, G., D. Greenaway. Much Ado about Nothing? Do Domestic Firms Really Benefit from Foreign Direct Investment? - The World Bank Research Observer, Vol. 19, N 2.

международните пазари. Практиката на други страни е да стимулират своите фирми да инвестират в чужбина. Така техните фирми, имайки и редица други предимства, се оказват в по-благоприятно положение от местните. Следователно, ако българската държава иска поне у нас фирмите ни да просперират, трябва да провежда съответна политика за тяхното подпомагане и ефективно функциониране.

Във връзка с чуждестранните инвестиции възниква и въпросът за запазване на определени сектори за собствени фирми. Ограничаваща навлизането на чуждестранни инвеститори в сектори със специфично за страната значение политика провеждат и други държави. Обсъждането на този въпрос у нас се избягва, а може би вече е късно да се намери рационално решение.

При определянето и изпълнението на приета инвестиционна политика възникват редица противоречия, които трябва да бъдат решени. Най-често това става с компромис. Необходима е гъвкавост, съобразяване с конкретните условия, което означава преди всичко провеждане на политика, създаваща подходящ инвестиционен климат. Николас Стерн¹¹ определя инвестиционния климат като един от пилоните на стратегията за развитие, като го свързва с политиката, институционалната и поведенческата среда, настояща и очаквана, които влияят върху риска и доходността на инвестициите. Инвестиционният климат в дадена страна отразява ефективността на провежданата политика и приноса ѝ за икономическия растеж.

*

Инвестициите - от собствени и чуждестранни, през предстоящия период ще играят важна роля за икономическото развитие на страната. Правилното им насочване изисква очертаване и последователно прилагане на инвестиционна политика, която в рамките на национална икономическа програма ще осигури постигането на стратегическите цели пред страната.

16.IX.2005 г.

¹¹ Stern, N. A Strategy for Development, Annual World Bank Conference on Development Economics 2001/2002. The International Bank for Reconstruction and Development, 2002.